

Handläggare
Felix Staffanson
Telefon 08-508 27 444**Till**
Stadsbyggnadsnämnden

Redovisning av plansamråd och ställningstagande inför granskning av förslag till detaljplan för ändring av detaljplan för del av fastigheten Mars och Vulcanus 1 i stadsdelen Gamla stan (tillbyggnad av kontor)

Förslag till beslut

1. Stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet.
2. Reviderat planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

Amanda Horwitz
StadsbyggnadsdirektörMonika Joelsson Anna Lina Axelsson
Avdelningschef Enhetschef

SAMMANFATTNING

Stadsbyggnadskontoret är positivt till planändringen och bedömer att förslaget är väl avvägt mellan de kulturhistoriska värdena, Riksdagens säkerhet och stadens funktion som landets politiska och administrativa centrum. Förslaget anpassar sig väl till arkitekturen och skapar också en tydligt avläsbar årsring.

Planändringen förtydligar ett planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Fastigheten ägs av staten och förvaltas genom Riksdagsförvaltningen.

Till granskningen kommer en del saker att förtydligas i planbeskrivningen, bland annat strandskyddet och vad ändringen av detaljplan innefattar. Miljökvalitetsnormer för vatten ska studeras och redovisas i en större omfattning.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

StadsbyggnadskontoretFleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
start.stockholm

Syfte

Syftet med detaljplanen är att förtydliga planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Den gällande detaljplanen Dp 2005-01646 beskriver varken de materiella eller immateriella kulturvärden byggnaden innehåller och gör heller inte några avvägningar mellan olika kulturvärden och andra förutsättningar och krav. Behovet att göra denna typ av avvägningar kommer ur förändrade förutsättningar för Riksdagens säkerhet. Vissa planbestämmelser inom det område som ändringen avser bedöms inaktuella. Föreslagen tillbyggnad är i övrigt planenlig enligt gällande detaljplan Dp 2005-01646 och de ändringar som genomförs förtydligar stadens ställningstagande. Ändringen avser även att begränsa befintlig byggrätt inom detaljplanen till att enbart innefatta den nya tillbyggnaden och säkerställa att den innergård som finns idag bevaras.

Plandata

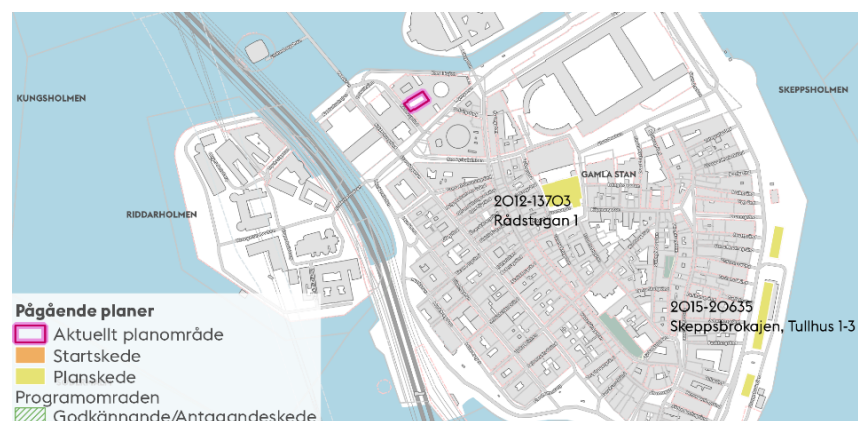
Fastigheten Mars och Vulcanus 1 är belägen i Gamla stans norra del och omges av Myntgatan, Rådhusgränd, Mynttorget och Kanslikajen. Det aktuella planområdet omfattar cirka 500 kvadratmeter och utgör en mindre del av gällande detaljplan.

Lokalisering av aktuellt planområde.

Pågående detaljplaner i området

- Detaljplan för Rådstugan 1 (dnr 2012-13703): Planen syftar till att hjälpa till med bevarandefrågor för kulturhistoriskt värdefulla byggnader (Börshuset). Detaljplanen har varit på samråd och ligger just nu vilande.
- Detaljplan för Skeppsbrokajen, tullhus 1-3 (dnr 2015-20635): Planen syftar till att bekräfta den verksamhet som bedrivs i tullhus 1, 2 och 3 på Skeppsbrokajen. Detaljplanen var på samråd under 2019.

Pågående detaljplaner i närområdet

Gällande detaljplaner

Gällande detaljplan är Dp 2005-01646 som fick laga kraft 12 juni 2006. Fastigheten är markerad med ett Q, användning ska anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde. Byggnaden får inte rivas. Ny byggnad får endast uppföras med i huvudsak samma omfattning som ansluter till den kulturhistoriska miljön endast om befintlig byggnad till väsentlig del skadats i våda. Ingen genomförandetid återstår.

Markägoförhållanden

Fastigheten ägs av staten och förvaltas genom Riksdagsförvaltningen.

Relaterade beslut och styrande dokument

Riksintressen

Planområdet ligger inom riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården. Området bedöms särskilt kulturhistoriskt värdefullt och är utpekade som värdekärna och är ett uttryck för Sveriges maktcentra. Byggnader som ingår i värdekärnor har hög känslighet för förändringar. Det innebär i princip att utpekade byggnader ska bevaras. Huvudfokus i stadens hantering är

att särskilt kulturhistoriskt värdefulla byggnader inte får förvanskas och att alla ändringar ska utföras varsamt och med beaktande av värdebärande byggnadsdelar och karaktärsdrag.

Stockholms huvudstadsfunktion är inte specifikt utpekat som riksintresse, men får anses vara av intresse för riket. Uttrycket för funktionen återfinns i riksintressebeskrivningen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden, men särskilt från 1600-talet och framåt.

Översiktsplan

I översiktsplanen framgår värdet av att Gamla stan och Riddarholmens synnerligen höga kulturhistoriska värden bevaras och att Gamla stan förblir en levande stadsmiljö med en blandning av verksamheter och boende. Stockholm är i sin egenskap av huvudstad Sveriges mest komplexa och mångfacetterade urbana kulturmiljö.

Stockholms byggnadsordning

Bebyggelsen ligger inom det som i byggnadsordningen klassas som medeltida stadskärna. I vägledningen för medeltida stad så pekas det bland annat ut att ändringar av byggnader ska ske så att de är förenliga med de särskilt höga kulturvärdena.

Kommunala beslut i övrigt

Den 23 maj 2019 fattade stadsbyggnadsnämnden beslut om bygglov (dnr 2018-16576) för en tillbyggnad på ledamotshuset i Gamla stan. Den aktuella tillbyggnaden utgör en mindre del av en större ombyggnation och innebär att västra gården mot Rådhusgränd går från ett öppet rum till en sluten innergård. Säkerhetsskäl var det huvudsakliga motivet till tillbyggnaden. Kontoret bedömde tillbyggnaden som planenlig och stadsbyggnadsnämnden fattade beslut i enlighet med kontoret.

Bygglovet överklagades av Samfundet S:t Erik. Länsstyrelsen och Mark- och miljödomstolen delade stadens bedömning. Den 10 november 2021 upphävdes bygglovet genom dom i Mark- och miljööverdomstolen. Domstolen fann med stöd i Riksantikvarieämbetets yttrande i ärendet att aktuell tillbyggnad strider mot förvanskningförbudet 8 kap. 13 § PBL.

Domstolen konstaterade också att gällande detaljplan innebär att intresset av att bibehålla ledamotshusets kulturmiljövärden ska ges företräde framför andra intressen, bland annat de säkerhetsintressen som Riksdagsförvaltningen hänvisat till som skäl för tillbyggnaden. Den 25 augusti 2022 beslutade stadsbyggnadsnämnden att

godkänna start-PM för aktuellt planarbete i syfte att klargöra stadens intresseavvägningar och förtydliga planmässigt stöd för aktuell tillbyggnad.

Nuvarande förhållanden

Den byggnadsdel som regleras inom denna planändring är redan uppförd och är en del i en större renovering av byggnaden som helhet. Syftet med byggnadsdelen är höja säkerheten och kontrollmöjligheten för in- och utpassering samt att förbättra tillgängligheten inne i byggnaden.

Rådhusgränd efter tillbyggnad. Tillbyggnaden är byggnadsdelen med slät puts mellan de två övriga byggnadskropparna till vänster i bild (foto: Riksdagsförvaltningen)

Planförslaget

Planens innehåll

Planändringen möjliggör den tillbyggnad som redan idag finns på platsen och som består av fem våningar varav en i suterräng mot Rådhusgränd. Flyglarna som omgärdar den västra gården har byggts samman med fler lokaler för riksdagens ledamöter och mot innergården tillgodoses också behovet av en ny hörsal inom Riksdagsförvaltningens bestånd. Hörsalen är tillgänglig för besökare och har plats för cirka 100 personer. Tillbyggnadens

grundläggande syfte har sitt ursprung i de krav som ställs på säkerhet och funktion.

Illustration med aktuell tillbyggnad i mörk grå markering. Illustration: White.

Arkitektonisk idé

Tillbyggnadens höjd har anpassats till de befintliga flyglarna för att ansluta i skala och ger hela byggnaden en genomgående takfotshöjd. Det förstärker att ledamotshuset är en sammanhållen byggnad. Mot gata och gård har gestaltningen anpassats på tillbyggnaden till den befintliga byggnadens flyglar avseende såväl materialval och proportioner som kulör.

Fasaden mot gatan dras in för att låta de befintliga flyglarna vara de mest framträdande mot gatan. Detaljutformningen av fönster, fönsteromfattningar, takfot och gördellist skiljer sig från de befintliga flyglarna. Tillbyggnaden utförs med diskreta fönsteromfattningar och listverk i kalksten. Fasader förses med puts i en rödockra kulör som matchar befintliga flyglar. Tillbyggnaden ansluter även materialmässigt till flyglarna genom sina granitsocklar och koppartak.

Gårdsfasaden är öppnare och har ett tydligt eget uttryck med anpassning i färg, material och höjd. Bottenvåningens hörsal är utskjutande och fasaden har ett portikmotiv i kalksten som kopplar fasaden till den motstående stenportiken samt en stenfris från 1930-talet.

Sammantaget innebär detta att det blir tydligt att tillbyggnaden utgör en ny årsring.

Fasad mot Rådhusgränd (vänster). Tillbyggnadens fasad mot västra gården. I suterräng mot gården syns ny hörsal (höger) (foto: Ahrbom och Partner)

Förslag till ändringar inför granskning

Stadsbyggnadskontoret föreslår att planförslaget ändras jämfört med samrådet genom att justera en planbestämmelse på plankartan som styr takutformning. I planhandlingarna som gick ut på samråd angavs att taket skulle förses med koppar för att ansluta till resterande delar av ledamotshuset. Att ha en planbestämmelse som reglerar att taket måste vara koppar är olämpligt med hänseende att klara av miljö kvalitetsnormerna (MKN) för vatten. Bestämmelsen bör omformuleras i syfte att både styra mot en tydlig arkitektonisk idé men samtidigt möjliggöra att MKN kan klaras. I planbeskrivningen förtydligas vilka delar inom gällande plan som avses ändras för att förtydliga att departementsfrisen har kvar sitt skydd och texten om strandskydd uppdateras för att överensstämja med vad som gäller på platsen. Planbeskrivningen kommer också att justeras så att den uppfyller kraven enligt Boverkets föreskrifter om planbeskrivning, BFS 2020:8.

Planförslagets konsekvenser

Trygghet

Projektet bidrar till att Rådhusgränd blir tryggare att röra sig längs med då förslaget innebär att en återvändsgränd försvinner där det nattetid finns väldigt få ögon på platsen.

Jämställdhet

Gamla stan och innerstaden omfattar en blandning av funktioner med bostäder, service, kultur och arbetsplatser, och är därför befolkat både dag- och kvällstid. Borttagandet av återvändsgränderna mot ledamotshuset ökar den upplevda tryggheten och gör att såväl kvinnor som män känner sig trygga när de rör sig genom området.

Kulturmiljö i en växande stad

Tillbyggnaden har positiva konsekvenser för det överordnade värdet, berättelsen om det svenska statsskicket, eftersom den möjliggör en långsiktig, fortsatt och mer effektiv verksamhet för Sveriges riksdag. Kontakten mellan västra gården och Bondeska palatset (Högsta domstolen) utgår med tillbyggnaden. Detta innebär enligt den kulturhistoriska konsekvensbedömningen en märkbar och i delar försämrande förändring. Genom betydelsefulla dokumentvärden, inpassning i skala och värdet av den statliga förvaltningen på platsen bedöms tillbyggnaden inte förvanskande av kvarterets kulturhistoriska värde.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att det immateriella kulturvärdet av verksamheten på platsen är överordnat andra värden. Påverkan på de kulturhistoriska värdena är godtagbar med hänsyn till det övergripande kulturhistoriska värdet.

Västra gården före (vänster, foto Riksdagsförvaltningen) och efter ombyggnation (höger, foto: Ahrbom och Partner)

Arkitektur och gestaltning

Planförslaget möjliggör bebyggelse av hög kvalitet som tar stor hänsyn till kulturhistorien. Tillbyggnaden är väl anpassad till det befintliga ledamotshuset genom att tillbyggnaden har samma tak- och fasadmaterial som det resterande byggnadsdelar vilka även matchar kulör. Tillbyggnaden har även anpassats i sin skala som gör att hela byggnaden får en gemensam takfot. Med små detaljer, såsom att fönster ges en omfattning av kalksten, gör det att tillbyggnaden ändå bildar en tydligt avläsbar årsring.

Klimat, miljö, hälsa och säkerhet

Området är beläget inom avrinningsområdet för ytvattenförekomsten Norrström för vilken fastställda miljökvalitetsnormer ska följas.

Med hänsyn till Östra Mälarens vattenskyddsområde och till miljökvalitetsnormerna för vatten är det viktigt att planens genomförande inte medför en negativ påverkan på vattenkvaliteten.

Ändringen av detaljplanen bedöms inte påverka möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten negativt eftersom ändringen syftar till att minska den befintliga byggrätten.

Planprocess

Process

Planarbetet bedrivs med standardförfarande. Nästa tillfälle som ärendet ska redovisas för stadsbyggnadsnämnden blir vid antagandet. Samråd har bedrivits mellan den 23 maj till och med den 4 juli 2023.

Tidigare ställningstaganden i ärendet

Ärendet behandlades i stadsbyggnadsnämnden den 25 augusti 2022 vid beslut om planstart. Nämnden beslutade om planstart i enlighet med stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Samlade synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Under samrådet har 13 yttranden inkommit. Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men framför synpunkter i sak, framförallt vad gäller kulturhistoriska värden, avgränsning av detaljplanen och miljökvalitetsnormer för vatten.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och studeras vidare i det fortsatta arbetet.

Undersökning av betydande miljöpåverkan

Stadsbyggnadskontoret beslutar att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. miljöbalken att en miljöbedömning behöver göras. Detta utvecklas ytterligare i planbeskrivningen.

Samråd med länsstyrelsen om huruvida planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan har skett i samband med plansamråd.

Tidplan

Utifrån att erforderligt underlag för detaljplanens framtagande levereras enligt uppsatt projekttidplan samt att inga nya, oförutsedda omständigheter blir kända eller tillkommer under planprocessen förväntas följande tidplan:

Granskning	december 2023
Antagande SBN	februari 2024

Planavtal

Planavtal har tecknats med byggaktören för att täcka kontorets kostnader i samband med upprättande av detaljplanen.

STADSBYGGNADSKONTORETS SAMMANVÄGDA STÄLLNINGSTAGANDE

Stadsbyggnadskontoret är positivt till planändringen och bedömer att förslaget är väl avvägt mellan de kulturhistoriska värdena, Riksdagens säkerhet och stadens funktion som landets politiska och administrativa centrum. Förslaget anpassar sig väl till arkitekturen och skapar också en tydligt avläsbar årsring.

Till granskningen kommer en del saker att förtydligas i planbeskrivningen, bland annat innefattas strandskyddet och vad ändringen av detaljplan innefattar. Miljökvalitetsnormer för vatten ska studeras och redovisas i en större omfattning.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

SLUT